

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1927 kl. 5 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om tullfrihet för kvicksilverhaltiga beredningar för betning av utsäde.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 223, har herr *Weibull* hemställt, »att riksdagen måtte besluta tullfrihet för kvicksilverhaltiga beredningar för betning av utsäde».

Till stöd för förslaget har motionären anfört följande.

Utskottet.
Motionen.

»Ett stort antal av de parasitsjukdomar, som nedsätta skörden hos våra lantbruksväxter, överföras genom utsädet. Genom särskild behandling, s. k. betning av utsädet, kan emellertid smittan i stor utsträckning nedbringas, vilket således åstadkommer ett förbättrat sundhetstillstånd och därmed en ökad avkastning. Av dylika svampsjukdomar må nämnas stinksot å vete, stängselot å råg, strimsjuka och täcksot å korn, sot hos havre samt snömögel och andra fusariumskador hos samtliga utsädesspannmålssorter, vissa slag av groddbrand hos socker- och foderbetor, spenat m. fl. växtslag o. s. v.

Sedan lång tid tillbaka har betning av vissa utsäden varit allmänt utbredd bland lantbrukarna. De allmännast använda betningsmedlen hava varit blåsten och formalin. Vid båda dessa betningsmedel låda åtskilliga nackdelar framför allt därigenom att grobarheten under vissa förhållanden skadas. På senare tid ha emellertid en del andra kemiska betningsmedel kommit i marknaden, vilka sakna de gamla betningsmedlens nackdelar, samtidigt med att de vad effektiviteten som svampdödande medel beträffar åtminstone i flera fall måste, enligt vad utförda försök ådagalägga, anses de äldre betydligt överlägsna.

Vid jämförande försök å *Weibullsholm* med olika betningsmedel har följande resultat framgått:

Korn infekterat av strimsjuka gav å obetade parceller 47.70 procent sjuka plantor, de med visst betningsmedel behandlade endast 0.06 procent sjuka plantor. Havre infekterat med flygsot lämnade 32.90 procent mot 0.29 procent å med betningsmedel behandlade parceller, i fråga om höstvete infekterat med stinksot blev utslaget obetat 14.40 procent, betade parceller 0.0 procent sjuka plantor.

Det är givet, att det måste vara av stor vikt, att dessa medel komma till användning i så stor utsträckning som möjligt. Detta ha statsmakterna redan tidigare beaktat genom att, trots dessa medels giftighet — såsom inne-

hållande kvicksilverföreningar — tillåta deras fria försäljande (jfr Kungl. Maj:ts kungörelse nr 395, tryckt 5 augusti 1926, samt kungl. medicinalstyrelsens kungörelse nr 91 den 26 augusti 1926).

Prisfrågan spelar emellertid också en avgörande roll för en allmännare användning av ifrågavarande medel. Priset måste nämligen för närvarande anses vara alldeles för högt. Detta skulle emellertid i någon mån kunna nedbringas genom borttagande av den tull, som är åsatt vissa av dessa medel, vilken utgår med ett belopp av 15 procent av fakturavärdet enligt tulltaxerubrik 1259. Ifrågavarande preparat lära icke med fördel kunna tillverkas inom landet, vadan tullsatsen icke tjänar som skydd åt någon inhemsk industri. Då vidare varorna i fråga givetvis icke — såsom värdefulla medel i kampen mot sjukdomarna hos utsäde — kunna anses som lämpliga beskattningsobjekt och för övrigt den tullinkomst som belöper sig å dessa varor som inkomstkälla för staten icke kan anses spela någon som helst roll, synas mig skälen för bibehållande av nu utgående tull vara ytterst ringa.»

*Utskottets
yttrande.*

Bevillningsutskottet har i detta ärende anlitat såsom sakkunnig laboratorn vid centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet avdelning för lantbruksbotanik, fil. doktorn K. M. T. Lindfors, vilken sammanfattat sina inför utskottet meddelade upplysningar i en promemoria, som i avtryck åtföljer detta betänkande såsom bilaga.

Motionären har i motiveringen till sitt yrkande utgått från dels vissa vid verkställda försök med olika betningsmedel framgångna, i viss mån gynnsamma resultat, dels ock den omständigheten, att priserna å de i handeln tillgängliga betningsmedlen vore alldeles för höga. Riktigheten av motionärens uppfattning om priserna har bekräftats av laboratorn Lindfors, vilken meddelat, att de höga priserna på de importerade varorna berodde dels därpå, att åtminstone de bästa vore skyddade av patent eller fabrikssekretess, dels därpå, att till följd av försäljningens ur konsumentsynpunkt ofördelaktiga organisation mellanhandsvinsterna vore oskäligt höga. Dessa uppgifter hava vunnit stöd genom utskottet meddelade upplysningar om de vid införseln av åtskilliga poster betningsmedel deklarerade värden. Sålunda hava för under år 1926 importerade partier betningsmedel deklarerats värden av omkring 6 kronor för 1 kilogram, under det att preparaten synas i handeln betinga priser av omkring 20 kronor för kilogram.

Av vad sålunda inhämtats torde framgå, att tullen, som för ifrågavarande artiklar utgår efter 15 procent av värdet, för den tillämpade prissättningen är av ytterst ringa betydelse. Det torde till och med få anses osäkert, huruvida tullens borttagande överhuvud skulle föranleda någon prissänkning i detaljhandeln.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, har bevillningsutskottet, som fullt instämmer i motionärens uppfattning om önskvärldheten att genom prissänkning främja användningen av betningsmedel, i den mån dylika av tillfredsställande beskaffenhet äro tillgängliga i marknaden, ansett, att ett borttagande av tullen i sådant hänseende icke kan anses vara ett effektivt medel.

Av den vid betänkandet fogade promemorian framgår, hurusom försök att framställa goda betningsmedel pågå även i vårt land. Nu äro åtskilliga av de preparat, som ingå i gängse betningsmedel, tullbelagda. Utskottet skulle följaktligen icke kunna tillstyrka borttagande av tullen å det färdiga fabrikkatet, utan att samtidigt föreslå tullfrihet även för däri ingående ämnen. Ett förslag av dylik innebörd skulle förutsätta en utredning av allt för stor omfattning för att utskottet skulle vara i tillfälle att under den begränsade tid, som står till utskottets förfogande, gå i författning om dess utförande.

Den nämnda promemorian giver även vid handen, att tillverkningen av betningsmedel knappast kan anses ännu hava lämnat experimentstadiet, ävensom att det ännu icke lyckats att, vad angår torrbetningsmedlen vilka måste anses vara de mest ändamålsenliga, framställa något preparat, vilket fyller de olika anspråk, som böra ställas på ett fullgott betningsmedel.

I promemorian har även vitsordats, att vissa av de försök, som bedrivs i Sverige, ingiva goda förhoppningar, att en konkurrenskraftig svensk industri på området skall kunna utvecklas. Härigenom, och då även i andra länder försök med iver bedrivs att framställa goda betningsmedel, öppnar sig möjlighet att genom konkurrens, i vida kraftigare mån än borttagandet av den gällande tullen skulle kunna föranleda, åstadkomma sådan prissänkning, som i motionen åsyftas.

Under åberopande av vad utskottet sålunda ur skilda synpunkter anfört, hemställer utskottet,

att förevarande motion, II:223 av herr Weibull, om tullfrihet för kvicksilverhaltiga beredningar för betning av utsäde, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 mars 1927.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Johan Nilsson i Kristianstad, Wohlin, Boman, Björnsson, friherre Beck-Friis, Schlyter, Johansson i Arkösund, Bengtsson i Kullen, Nylander, Björklund, Wahlmark, Israel Holmgren, Olsson i Gävle, Granath, Ljunggren, Nilsson i Hörby, Johansson i Krogstorp och Werner.

P. M.

beträffande betningsmedel.

Såsom motionären fullt riktigt framhåller, ha de tidigare använda betningsmedlen, kopparvitriol och formalin, icke i alla hänseenden varit tillfredsställande, dels på grund av ej sällan inträffande skador på utsädets grobarhet, dels på grund av otillräcklig svampdödande inverkan på vissa utsädet medföljande svampsjukdomar, vilkas betydelse först under de två sista årtiondena tillfullo klarlagts. Mot de sistnämnda sjukdomarna, i främsta rummet framkallade av svampsläktet *Fusarium*, ha kvicksilverhaltiga preparat visat sig mycket verksamma. Till en början användes sublimat, men då detta ensamt visade otillräcklig verkan mot de mycket viktiga sotsvamparna, för vilkas bekämpande betningen ursprungligen var avsedd, blev nästa steg, att man blandade sublimat med antingen kopparvitriol eller formalin. Dessa blandningar gå under namnet *Fusariol*. För vete lämpade sig bäst blandningen med kopparvitriol (vetefusariol), men för havre är denna olämplig och får ersättas med formalinblandningen, här i landet benämnd havrefusariol. Endast för råg kan och bör endast sublimat användas (rågfusariol). Till korn är intet av de nämnda medlen fullt tillfredsställande, enär den för kornet mycket viktiga strimsjukan icke genom något av dem avlägsnas.

Det är uppenbart, att det för jordbrukaren är besvärligt att behöva använda olika betningsmedel för olika sädesslag, och en del överblivna rester av betningsvätska går också förlorad, då den icke kan eller bör användas för ett annat sädesslag. Därför sökte man snart att åstadkomma ett universalbetningsmedel, som kunde användas för alla sädesslag, och på samma gång önskade man få ett för människor och djur mindre giftigt ämne än sublimat. Man lyckades då framställa organiska kvicksilverföreningar, som syntes i rätt hög grad fylla dessa fordringar, och genom ytterligare förbättringar har man kommit fram till flera sådana preparat, vilka lämpa sig för bekämpande av alla de sjukdomar hos sädesslagen, vilka över huvud taget kunna förebyggas genom utsädesbetning. För Sveriges vidkommande ha för närvarande två sådana preparat aktuell betydelse, nämligen *Germisan* och *Tillantin*, varjämte möjligen ett tredje, *Agfa*, torde komma att föras i marknaden. De äro alla av tysk tillverkning och patentskyddade.

Vad jag hittills sagt gäller preparat för betning på våta vägen, alltså genom utsädets indränkning med en lösning av betningsmedlet. Detta förfarande har den nackdelen, att utsädet efter behandlingen måste torka innan det kan utsås, vilket kräver tid, utrymmen och arbetskraft, det sistnämnda för upprepad omskyffling av säden. För att undgå detta har man på senaste tiden börjat använda s. k. torrbetning, varvid man endast har att noga blanda utsädet med det i fin pulverform förekommande betningsmedlet. Efter allt att döma kommer torrbetningen att bli framtidens betningsmetod.

De hittills framställda torrbetningsmedlen ha emellertid icke i allsidig användbarhet kommit så långt som de nyssnämnda våtbetningsmedlen. För närvarande föres här i Sverige i handeln *Uspulunpuder*, vilket kan anses tillfredsställa rimliga fordringar på ett betningsmedel för höstsäd, men däremot är odugligt för vårsäd; vidare *Tutan*, som kan användas för höstsäd och korn, samt vid svag infektion av havresot även för havre, men som hos vårsäd kan förorsaka en hämning av rotsystemets utveckling, vilken egenskap kan

komma att inskränka dess användbarhet; vi ha också Abavit B, det allsidigast verksamma, ehuru i vissa fall något groningshämmande, bland de av mig prövade torrbetningsmedlen. De tre nu nämnda äro av tysk tillverkning; de två förstnämnda torde icke kunna komma att tillverkas i Sverige, medan detta kan tänkas beträffande Abavit B, och jag har mig bekant, att patentinnehavaren fört underhandlingar med en svensk firma om överlåtande av tillverkningsrätten för Sverige. Vi ha slutligen ett par i Sverige tillverkade torrbetningsmedel, nämligen Rex, som endast kan ifrågakomma för vete och även för detta sädeslag förordas med någon tvekan, samt Fusariolpuder, vilket i sin nuvarande sammansättning *icke* kan av mig rekommenderas.

Det sagda skulle kunna sammanfattas sålunda, att de i Tyskland tillverkade patentmedlen Germisan, Tillantin och Agfa i så måtto äga bestämt företräde framför de nu gängse betningsmedel, som tillverkas eller åtminstone kunna tillverkas i Sverige, att de äro verksamma mot *alla* de vid utsädet häftande svampsjukdomar, vilka över huvud taget kunna bekämpas genom betning. Beträffande torrbetningsmedlen är det utländska företrädet icke så klart, ty under förutsättning att tillverkningsrätten för Abavit B skulle bli försäld till Sverige, finge vi inom landet tillverkning av ett av de för närvarande mest lovande torrbetningsmedlen. Jag kan även meddela, att ett svenskt företag sedan ett par år experimenterar med framställning av nya betningspreparat och låtit pröva sina försöksprodukter genom mig, samt att åtminstone ett eller annat av dessa preparat givit goda förhoppningar för framtiden. Jag håller det därför icke för osannolikt, att en svensk industri på detta område skulle kunna uppstå.

Jag instämmer tillfullo med motionären i hans uttalanden om betydelsen av att utsädesbetning med fullgoda medel kommer i bruk i så stor utsträckning som möjligt. Det föreligger vid centralanstaltens avdelning för lantbruksbotanik ett mycket omfattande försöksmaterial, för närvarande under utgivning, vilket lämnar oemotsägliga bevis för denna uppfattning. Det är också ställt utom allt tvivel, att priset på tidsenliga betningsmedel behöva att väsentligen reduceras, för att betningen skall komma i bruk i den omfattning, den förtjänar. Fråga blir då, om ett borttagande av tullen skulle komma att i sådan grad inverka på priserna, att användningen av betning skulle påverkas därav. För att taga ett exempel kostar ett visst betningsmedel för närvarande 21 kronor 25 öre per kilogram. Minuthandelspriset i Tyskland är 11 mark, och det torde därför kunna förutsättas, att engrospriset för importören är högst 10 kronor, vilket gör en tull av 1 krona 50 öre per kilogram. Om tullen borttoges, skulle sålunda detta preparat kunna säljas för 19 kronor 75 öre i stället för 21 kronor 25 öre. Jag ställer mig mycket skeptisk mot uppfattningen, att en så obetydlig prissänkning skulle inverka på förbrukningen.

Det förefaller mig däremot, som om en långt betydelsefullare prisreduktion skulle kunna åvägabringas genom konkurrens mellan flera fullgoda betningsmedel, och särskilt om ett verkligt konkurrenskraftigt preparat av svensk tillverkning kunde föras i handeln. En uppspirande svensk industri med detta syfte skulle dock lätt kunna avlivas genom att de tyska, kapitalstarka fabrikerna till en tid sålde sina preparat till underpris, och tullen skulle därför genom att i någon mån skydda den svenska industrien rentav kunna bli till gagn för strävandena att erhålla billigare betningsmedel.

Th. Lindfors.

Fil. dr., laborator.